

LUVATUT RUUTUTARHAT

Juhlavuoden sarjakuvanäyttely Amos Andersonin taidemuseossa Helsingissä on monipuolinen ja laaja katsaus 20 vuoden tapahtumiin. Mies näyttelyn takana on arkkitehti Kalervo Pulkkinen. Hänen käsistään näytelyt ovat lähteneet myös Angoulêmeen, Pariisiin, Murmanskiin...

Näyttelimestari ja sarjakuvaneuvos **Kalervo Pulkkinen**, milloin sinä tultit aktiivisesti mukaan Suomen sarjakuvaseuran toimintaan?

70-luvun loppupuolella minut pyydettiin hallitukseen. Olin kirjoittanut Helsingin Sanomiin sarjakuvista suunnilleen vuodesta '76 lähtien. Siihen aikaan oli tämä suuri Aku Ankka -haloo, ja minä olin kirjoittanut vastineita niille liberaalipoliitikoille, jotka halusivat kieltää housuttoman Ankan.

Miten sinä päädyit näyttelyiden kanssa tekemisiin?

Sen jälkeen, kun olin toimittanut Sarjainfoa kolme vuotta, tuli burn-out...

Ymmärrän.

...ja tuli sellainen olo, että sarjakuvaa ei enää ikinä. Ensin lähdin hallituksesta ja sitten päätoimittajan paikalta. Mutta sitten Angoulêmeessa suomalaiset sarjakuvaktivistit olivat neuvottelleet sarjakuvanäyttelyn viemisestä ja he ottivat minuun yhteyttä. Kysyivät, lähdenkö tekemään näyttelyä ihan ammattilaispohjalta. Sitten ajatus esitettiin sarjakuvaseuran hallitukselle.

BD FIN -näyttely oli Angoulêmeessa vuonna '88 ja sai Kemlin sarjakuvapäivillä Lempi Grand Prix'n. Mitäs sen jälkeen?

Saman näyttelyn muunnelma, joka oli täydennetty nuorten piirtäjien näyttelyllä, oli esillä Galleriä Otsossa, Tapiolassa, saman vuoden jouluna. Sitten se oli Kemissä syksyllä '89 ja Kuopion taidemuseossa '90.

Pariisiin siitä tehtiin vuonna '89 sellainen versio, jossa oli sarjakuvaa ja lastenkirjakuviuksia.

Seuraava suuri ulkomaille tehty näyttely oli Murmanskiin viety länsimaisen sarjakuvan historian näyttely. Oliko se ensimmäinen ulkomaalaisesta sarjakuvasta tekemäsi näyttely?

Kyllä. Mutta olihan siinäkin suomalaisen sarjakuvan osuus korostettuna.

Ja nyt näyttely on lähdössä Tallinnaan.

Niin. Ilmeisesti se on tässä välissä käynyt myös Volgogradissa. Tallinnaan menon ajankohta on kyllä melko koominen: Kemi halua viedä venäjänkielisen näyttelyn ei-venäjänmieliseen Tallinnaan!

Niinpä niin. Mutta sinähän olet tehnyt monia näyttelyitä myös yksittäisistä sarjakuvapiirtäjistä.

Ensimmäisen Puupää-näyttelyn kokosin silloin, kun **Usko Laukkanen** sai Puupäähatun. Se oli myöhemmin näytoillä Akateemisen kirjakaupan Cafe Aallossa.

Ja sen jälkeen olet hoitanut kaikki Puupää-näyttelyt, vai?

Periaatteessa kyllä. **Timppa Mäkelä** teki oman näyttelynsä, minä olin vain avustamassa. Mutta esim. **Tom of Finland**-näyttelyn sain kyllä kunnian laatia aika lailla yksinani.

Sitten tein Kalletuotannon tilauksesta heidän piirtäjiensä **Harri "Wallu" Vaalion** ja **Rauli Nordbergin** näyttelyn, joka on ollut esillä ainakin Lahden kaupungin kirjastossa viime vuonna. Heillä on tarkoitus tehdä kiertävät näyttelyt kaikista taiteilijoistaan.

Entä **Pystysen** muistonäyttely Täältä tullaan kuolema Kemissä? Se on komein ja kokonaisvaltaisin minun näkemäni sarjakuvanäyttely.

Sitä tehdessä meillä oli **Tiina Pystysen** kanssa työnjako. Kävimme materiaalin yhdessä läpi, minä valitsin sarjakuvanäytteet. Tiina antoi taustatiedot ja laati taustanauhan, joka oli aika mittava: kuusi puolen-toista tunnin nauhaa Pystysen äänipäiväkirjasta.

Minä en ollut nähnyt sitä tilaa suunnitteluvaiheessa, mutta tiesin, että paikka on Kemmin kaupunginteatterin pieni näyttämö ja että on mahdollisuus käyttää diaprojisointia valoparvelta ja teatterin valokalustoa. Minä olen aina ollut teatterista kiinnostunut ja halunnut lavastaa, joten tila oli monella tapaa kiehtova. Periaatteessa tiesin mitä halusin, mutta lopputulos oli improvisaatiota.

Onko se tarkoitus tuoda näytteille myös Etelä-Suomeen?

Ei. Sehän oli tilateos, sitä on käytännössä mahdoton siirtää minnekaan. Sitä pyydettiin Tampereelle, mutta sekä Tiina että minä olimme sitä mieltä, ettei näyttely sovi tarjottuun tilaan.

Tampereen nykytaiteen museossa oli tämän vuoden keväällä Ruudun takaa -näyttely, jota minä en nähnyt.

Se oli näistä kaikista näyttelyistä ensimmäinen todella laaja useamman piirtäjän originaalinäyttely. Ideana oli se, että esillä on sarjakuvan eri työvaiheet: luonnoksia, valmiita töitä, värierottelufilmejä... Se antoi yleiskuvaa siitä, mitä kaikkea tapahtuu ennen kuin sarjakuva ilmestyy.

Ennen kuin kerrot tämän vuoden juhlanäyttelyistä, niin kerropas mikä tähänastista on ollut mukavin ja mikä työläin urakka.

Yksikään niistä ei ole ollut mukava...

Miksi sinä sitten jatkuvasti teet niitä?

Olen masokisti! Ei vaan se on ammatillisesti kiehtovaa. Minähän olen tehnyt sarjakuva-artikkeleita tietosanakirjoihin ja minulla on into kerätä yksityiskohtaista tietoa alasta. *Ja toisaalta tilallinen ajattelu kiehtoo; aina toivon, että tulisi mahdollisuus tehdä jotain, millä on tekemistä arkkitehtuurin kanssa. Siitä ensimmäisestä BD FIN -näyttelystä piti tulla tilateos, mutta annetut tiedot näyttelytilasta eivät vastanneetkaan todellisuutta.

Kiehtovin on ollut Pystysen näyttely, jossa oli tietty tunnelma, ja joka oli viritetty yhden taiteilijan koko tuotannon ympärille. Sen jälkeen sanoin, että haluan enää tehdä vain suomalaisten piirtäjien muistonäyttelyistä ja mahdollisimman pian!

♦♦♦♦

Tämän vuoden suuturakka, juhlavuoden näyttely, jakautuu moneen osaan. Kerroisitko niistä?

Siinä on useampia elementtejä. Pääasia on Suomen sarjakuvaseuran ja suomalaisen sarjakuvakulttuurin 20-vuotisen ajanjakson hahmottaminen visuaalisena historiikkina. Näyttely julkaistaan myös näyttelyluettelona, joka on sarjakuvaa ulkoisesti muistuttava albumi – se ei käytännössä ole sarjakuvaa, koska tapahtumat eivät liity ruutu ruudulta toisiinsa vaan ovat ruudunmittaisia poiminto-

ja ajasta. Käsikirjoituksen mukaan luettelon piirretty osuus on 48-sivuinen.

Historiikin tekstiin olen saanut aikaisemmin tiedonjulkistamisen neuvottelukunnalta apurahan. Olen jakanut tekstin ranskalaisilla viivoilla osiin, ja antanut osia eri piirtäjille toteutettaviksi. Sellaisille piirtäjille, joilla on kyseiseen tapahtumaan jotakin kontaktipintaa. Laskin nimilistalta, että mukana on viitensikymmentä piirtäjää, joista osa tosin mukana vain sitaatteina. Pääsen varmaan Guinnessin ennätysten kirjaan: olen ollut käsikirjoittajana albumissa, jossa maailman eniten piirtäjä!

Entä näyttelyn muut osat?

Puupäähatun saajat. Palkituilta on pyydetty originaaleja, mutta siinä on joitakin ongelmia: esimerkiksi **Tove Janssonin** kaikki sarjakuväoriginaalit ovat kadonneet, kustantaja ei koskaan palauttanut niitä ja **Kari Suomalaisen** originaalit ovat Visavuoren museossa esillä, niitä ei saa lainaksi. Tom of Finlandin originaalit ovat Yhdysvalloissa säätiön hallussa, mutta ilmeisesti saamme niitä silti käyttöömmme.

Sitten on Suomessa 20 vuoden aikana vierailteiden sarjakuvataiteilijoiden osasto, joka käsittelee enlaista materiaalia. Sarjakuväoriginaaleja ja vierailun aikana piirrettyjä kuvia, joita on tallessa ihan ensimmäisestä vierailusta. **Guy Mouminoux**'sta lähtien, vuodelta '79. Kalkiilta Suomessa käyneiltä on pyydetty sivuoriginaaleja tai kansipiirrosta, mutta läheskään kaikki eivät ole reagoineet.

Yhden elementin muodostavat piirtäjät it-

se: tiettyinä päivinä, tiettyinä aikoina paikalla on piirtäjä tekemässä sarjakuvaa. Paikalla on videokamera piirtäjän oian yli ja kuva näkyy useasta monitorista samanaikaisesti. Työssä on eri aikoina yhteensä 16 suomalaista sarjakuvataiteilijaa.

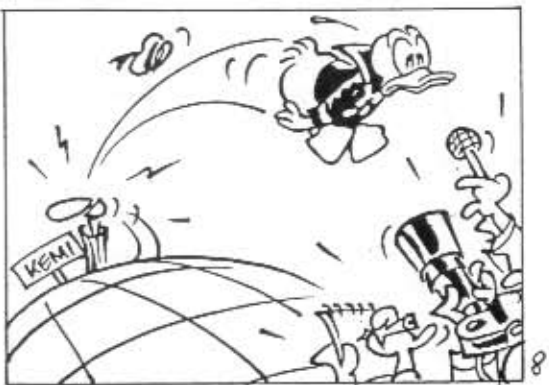
Tämä kaikki oli siis ripustettavaa tavaraa, paitsi piirtäjät. Mutta sitten käytössä on vielä vitriinejä, joissa on 20 vuoden aikana julkaistuja suomalaisia albumeita. Olin halunnut näyttelylle vielä kaikki suomalaiset ulkomailta julkaistut sarjakuvat, mutta niiden tavoittaminen on mahdotonta; Muumin italialaispainos tai Pekka Puupään hollantilaisversio...

No onhan tuota jo tuossakin. Itsekö sinä myös kokoat historiikkikuvista näyttelyluettelalbumin?

Kyllä. **Pentti Nuortimo** on onneksi luvannut hoitaa tekstinkäsittelyn ja typografian. Lisäksi luetteloon tulee esipuheet seuran puheenjohtaja **Sari Luhtaselta** ja museonjohtaja **Bengt von Bonsdorffilta** ja minulta essee tästä ajanjaksosta yleisemmin.

Lisäksi mukana on luettelo-osuus: Suomessa vierailleet sarjakuvataiteilijat. Kemin palkitut, Puupäähatun saajat, sarjakuvaneuvokset, kaikki sarjakuvaseuran hallitukset ja toimihenkilöt ja suomalaisten albumien luettelo tämän 20 vuoden ajalta...

Huh huh! Mukeata näyttelyluetteloa on myynnissä näyttelyn yhteydessä ja myöhemmin sitä voi todennäköisesti tilata Suomen sarjakuvaseuralta. Näyttelyn perusosa lähtee ensi vuonna kiertämään maata: alustavasti on neuvotteltu ainakin Pohjanmaan museon kanssa. ♣

← Näytesivua kuvaa vuoden 1974 sarjakuvahistoriaa.

- 1 Sarjakuvaseuran ensimmäinen huutokauppa pidettiin Baldern salissa
- 2 Turun sarjakuvaseura järjesti Tarzan-seminaarin, jonka alustukset ja bibliografiat julkaistiin monisteenä
- 3 American Information Center toi Töölön kirjastoon suuren amerikkalaisten sarjakuvien näyttelyyn, johon sarjakuvaseura toimitti suomenkielisen näyttelyluettelon
- 4 Jyväskylän kesässä järjestettiin Populaarikulttuurikongressi sekä jo toiset Ilosten kuvien piirtäjien päivät, spottajina Joonas, Henrik Tikkanen, Olavi Hummerinta ja Reijo Niiniranta
- 5 Ruotsin Revolt-lehdessä alkoi Tom of Finlandin sarjakuva Mike
- 6 Suomessa keskusteltiin kovaasti ulkomaisesta massaviihdestä: erästeisiä sarjakuvien kieltämisehdotuksia esitettiin ja sarjakuvaseura rauhoitti sosiaali- ja terveysministeriötä
- 7 Ilasit alkoi innestyä, sarjakuvasiivullaan mm. Jorma Piikäs-Näkymättömän Viinänen, Mauri Kunnaksen Kotlant Jaanti ja Timo Mikkanen Ailu Kaponen
- 8 Kemi pääsi maailmalla uutisiin "Aku Ankkan kieltämisehdotus" eli paisuneella uutisankalla, kun kasvatusneuvolaan ei tiuttu Aku Ankkaa kaupunginhallituksen äänestettyä 5-5 ja puheenjohtajan äänen ratkaistua

Ruutujen piirtäjät järjestyksessä:
Joonas, Kari Salmiinen, Tarmo Koivisto, Joonas, Tom of Finland, Tarmo Koivisto, Jope ja Tarmo Koivisto.